

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LV год. од изласка
XXXII год. непрекидног излажења

Нови Сад, септембар 1983
Број 9

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Војислав Кнежевић	Неке дилеме везане за кривично дело нарушавања неповредивости стана
Др Тамаш Корхец	Ништавост уговора који је склопљен повредом правног института забране отуђења и оптерећења
Здравко Петровић	Примјена института крајње непажње по Закону о облигационим односима

ПРАВНА ПРАКСА

Питања и одговори у вези рада
грунтовнице и земљишно-књижног поступка постављена на саветовањима одржаним у вишим судовима током јесени 1982. г.
Из судства

САОПШТЕЊА

Са VI, VII и VIII седнице Управног одбора Адвокатске коморе Војводине

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LV год. од изласка
XXXII год. непрекидног издажења

Нови Сад, септембар 1983
Број 9

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Војислав Кнежевић
судија Вишег суда у Новом Саду

НЕКЕ ДИЛЕМЕ ВЕЗАНЕ ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО НАРУШАВАЊА НЕПОВРЕДИВОСТИ СТАНА

Кривично дело нарушавања неповредивости стана састоји се у неовлашћеном продирању у туђ стан или затворене просторије или у неудаљавању из њих на захтев овлашћеног лица (чл. 68. ст. 1. КЗ СР Србије).¹

Радња овог кривичног дела је, дакле, одређена алтернативном диспозицијом, што значи да је за постојање овог кривичног дела довољно да се оствари једна од наведених алтернатива.

На први поглед, та алтернативна диспозиција као да и не изазива никакве дилеме. А да ли је баш тако?

Продирање у туђ стан или затворене просторије претпоставља насилно улажење у ове просторије (обијањем, проваљивањем, скидањем катанца и др. уређаја за затварање стана, улажењем кроз прозор или преко крова, савлађивањем препрека, савлађивањем отпора држаоца стана или другог овлашћеног лица и сл.), другим речима једна промена у спољњем свету остварује се употребом силе — *насиљем*.

Зато се оправдано намеће једно од првих питања — *питање адекватности термина „продирања“*.

Неповредивост стана је једно од основних права грађана, загарантовано уставом, којим се штити домаћи мир и неприкосновеност домицила сваког појединца, који стоје у најтешњој

¹ Ово кривично дело се јединствено примењује на подручју целе СР Србије (чл. 300. ст. 1. тач. 3. Устава СР Србије).

вези с неприкосновеношћу личности. Свако *противправно улажење у туђи стан*, забрањено је и кажњиво. У том смислу прописано је и ово кривично дело, којим се и даје кривичноправна заштита уставног права о неповредивости стана, и та заштита се проширује и на друге затворене просторије.

Остаје, међутим, нејасно зашто је законодавац употребио израз „неовлашћено продирање“, када је уставна интенција да је „свако *противправно улажење у туђи стан забрањено и кажњиво*“. „Уколико је повреда стана праћена *насиљем или другим противправним радњама* онда може према околностима постојати или неко теже кривично дело или *стицај са другим кривичним делом*. Код овог дела ради се о самој повреди стана извршеној без везе са неким другим кривичним делом. Осим тога, треба имати у виду да је елеменат овог кривичног дела *противправност* и да ово дело постоји само онда ако је извршено од стране лица које нема законског овлашћења да улази у туђи стан или затворене просторе”².

Очито, овако одређена диспозиција није прилагођена уставноправној заштити неповредивости стана, већ поставља оштрије критеријуме, који су често гранични са обележјима других кривичних дела. Није, по нашем мишљењу, овде значајна јачина препреке која се савлађује, већ да ли се у нечији стан или затворену просторију улази овлашћено или неовлашћено.

С тим у вези, намеће се и друго питање — *питање адекватности термина „затворених просторија“*.

Објекат заштите код овог кривичног дела је туђи стан или затворена просторија. Нас овде много не занима стан као објекат заштите, већ „затворена просторија“, и то због њеног поистовећивања са „затвореним простором“. Уобичајено је да се под „станом“ односно „затвореним простором“, подразумевају како просторије које некоме непосредно служе за становање, тако и просторије које служе стамбеним просторијама, без обзира да ли су спојене уз стан или су одвојене од њега (шупа, перионица, ходник, балкон, летња кухиња, ограђено двориште), затим покретни простори који могу служити за становање (кабина на лађи, приколица), хотелске собе итд. Са станом, односно затвореним простором у смислу овог кривичног дела у пракси се изједначавају и јавне просторије, просторије државних органа, друштвено-политичких организација, организација удруженог рада и других друштвено-правних лица, тако да ово кривично дело постоји и када се неовлашћено продре у ове просторије односно када се из њих не удаљује на захтев овлашћеног лица.

Затвореним просторијама сматрају се све оне просторије у које се не може слободно ући, а немају и карактер стана, тако да је продирање у њих могуће само уз претходно отклањање препрека.

² Објашњења уз Нацрт Кривичног законика ФНРЈ, Основна проблематика, друго допуњено и измењено издање, 1951, издање „Службеног листа ФНРЈ“, стр. 304—305.

У многим теоретским радовима, а и у судским одлукама, присутна су поистовећивања појмова „затворених просторија” и „затворених простора”.

Тако се нпр. поистовећује „неусељени” — „ненастањен” — „празан” — „додељен” или „недодељен” — стан са појмом затворене просторије, иако је очигледно да су то две различите категорије — да је и неусељен стан — стан у смислу одредбе чл. 4. Закона о стамбеним односима³, а затворене просторије, видели смо, немају карактер стана.

Та поистовећивања су оправдана када су у питању станови и затворене просторије које су у вези са станом (а стан је по нашем мишљењу и „затворена просторија” и „затворен простор”). Друкчија је ситуација када су у питању други „затворени простори”, који не служе за становање, или не служе стамбеним просторијама, односно када се заштитни објект овог кривичног дела проширује на те „просторе” и „просторије”, али и на просторије којима располажу друга физичка или правна лица. Само по себи се разуме да се у том случају не ради о повреди права личности, већ о повреди права несметаног коришћења неког „затвореног простора” или неке „затворене просторије” чија се правна заштита може остварити другим путем, и у другим поступцима.⁴

Оваквим проширивањем заштитног објекта овог кривичног дела као да се излази ван оквира инкриминације.

Међутим, шире тумачење заштитног објекта овог кривичног дела, када се нпр. са станом, односно затвореним простором, изједначавају просторије државних органа, друштвено-политичких заједница, организација удруженог рада и других друштвено-правних лица, одговара и друштвеним потребама — да од неовлашћеног „продирања” буду заштићени тако важни друштвени објекти. То је и логичан закључак. Јер, иако је кривично дело нарушавања неповредивости стана по својој систематичности дело против слободе и права грађана, „напад на једно уставно право човјека, оправдано је узети да се оно односи и на случајеве продирања у споменуте затворене просторије. То већ и зато што не постоји нека посебна одредба која би као кривично дјело обухватила такве ситуације, а сам законски опис овог дјела је такав да их може обухватити”.⁵

Једно од кључних питања је питање да ли је као услов за постојање овог кривичног дела потребно да је стан усељен, или ово кривично дело постоји и у случају када се неовлашћено продире у туђи стан, који још није био усељен, односно који је још био празан?

По овом питању постоје различити ставови теорије и судске праксе.

³ Закон о стамбеним односима СРС, „Службени гласник”, 8/81 и Закон о стамбеним односима САПВ, „Службени лист САПВ”, 12/82 (чл. 4).

⁴ Закон о основним својинско-правним односима, „Службени лист СФРЈ”, 6/80 (чланови 9, 20, 37, 73, 75 у вези чл. 70) и др.

⁵ Др Фрањо Бачић, Кривично право, посебни дио (I), Загреб, 1979, стр. 200—201.

Због значаја који се у овом делу придаје тој проблематици, изложићемо нека најзначајнија теоретска мишљења, а затим и ставове судске праксе.

Најпре,

I. ТЕОРЕТСКА МИШЉЕЊА

„Претпоставка је, да се ради о туђем стану или туђем затвореном простору, тј. таквом, који је од неког другог запосједнут“.⁶

„Tuje je vsako stanovanje, ki je v posesti drugega. To je tudi stanovanje umrle osebe“.⁷

„И станови и друге затворене просторије треба да су запосједнути, настањени, да нису напуштени. То произилази из смисла ове инкриминације. Дјело се не односи на неовлаштено улажење у изграђене а још ненасељене станове, било да су они већ неком додијељени или да још нису неком додијељени, јер смисао ове инкриминације није заштита станарског права нити ненастањених станова (за овакве случајеве, када су у питању станови који су у друштвеном власништву, квалификација дјела може бити по чл. 140. КЗХ“.⁸ (*Противправно заузимање некретнина у друштвеном власништву — из Главе кривичних дела против друштвене и приватне имовине КЗХ — напомена ВК*).

„Како се овим делом повређује уставно право неког грађанина на неповредивост стана, то се дело не може извршити у односу на стан који не припада неком. Није међутим неопходно да у време извршења други користи стан, али мора постојати нечије власништво или станарско право. То значи да овим делом није обухваћена заштита и оних фактичких држалаца стана који су се у њега противправно уселили“.⁹

„Стан или просторије у које се продире треба да су туђи. Таквом се сматра свака она просторија у коју учинилац није овлашћен да улази, односно стан у коме он нема станарско право. При томе није значајно да ли су стан или просторија у друштвеној својини или у својини грађана односно друштвено-правних лица. Дело се не може извршити ни у односу на стан који још није никоме додељен, јер се на тај начин не повређује уставно право грађана на мир и спокојство у своме стану. Такав „стан“ би се међутим могао сматрати затвореном просторијом у смислу овог кривичног дела. Слична је ситуација и у случају стана умрле особе, под условом да друга лица немају власничко

⁶ Др Богдан Златарић, Кривични законик у практичној примјени, II свезак, Посебни дио, „Народне новине“, Загреб, 1958, коментар уз чл. 154. КЗ, стр. 139—140.

⁷ Dr Peter Kobe—Dr Ljubo Bavcon, Kazenski zakonik s pojasnili in sodno prakso, Časopisni zavod Uradni list SR Slovenije, Љубљана, 1970, стр. 219.

⁸ Др Франьо Бачић, у цит. делу, стр. 200—201.

⁹ Др Љубиша Лазаревић—Др Обрад Перић, Кривично право, Посебни део, свеска 2, Нови Сад, 1979, стр. 62.

или станарско право у односу на тај стан. За постојање дела није неопходно да је у време извршења дела неко у стану био настањен; основно је да стан некеме припада, да се зна ко са њиме располаже. Располагање са станом мора да се заснива на неком правном основу. Не постоји ово кривично дело ако се продире у стан који је неко противправно запосео, јер се на тај начин не може заснивати уставно право на неповредивост стана. Најзад, туђим станом у смислу овог кривичног дела сматрају се и они делови стана које друга лица користе као суганари или подстанари. Ако је реч о сувласничком стану, дело се може извршити у односу на оне делове стана који припадају другом сувласнику, ако су они издвојиви. Улажење у отворени стан или просторије не представља радњу овог кривичног дела".¹⁰

„За извршиоца је свака просторија „туђа“, у погледу које није законским путем конституисано његово право на коришћење те просторије. Према томе, за постојање овог кривичног дела нема значаја да ли се просторије у које се неовлашћено продире налазе у друштвеној својини, или на те просторије постоји право својине грађана или грађанско-правних лица"... „Ненасељен стан је без сумње туђ за сваког ко нема станарско право, али, под станом се, у смислу овог кривичног дела, не сматрају просторије које су намењене становању, него само оне које, макар и повремено, служе становању. Објект заштите овог кривичног дела није станарско право, већ лично право човека да не буде узнемираван у свом стану"... „Ненасељен стан се може сматрати „другом затвореном просторијом“, због тога је неовлашћено продирање у ненасељен туђ стан такође обухваћено инкриминацијом из чл. 68. КЗС".¹¹

„За постојање дела нарушавања неповредивости стана, услов је да просторија мора да буде запоседнута."... „Власник стана ће одговарати за ово дело у случају ако не напусти стан на захтев свог станара."... „Као овлашћено лице сматра се носилац станарског права и лице које фактички користи стан (и чланови породице носиоца права становања, па и кућно помоћно особље у његовом одсуству)".¹²

„За постојање кривичног дела нарушавања неповредивости стана, потребно је, поред осталих услова, да је стан запоседнут, одн. да неовлашћено продирање у стан који није запоседнут (у којем нико не станује) не представља кривично дело)."¹³

То исто.¹⁴

¹⁰ Др Љубиша Лазаревић, Кривично право, Посебни део, „Савремена администрација", Београд, 1981, стр. 315.

¹¹ Коментар кривичних закона СР Србије, САП Косова — САП Војводине, група аутора, „Савремена администрација", Београд, 1981, стр. 197—198.

¹² Др Душан Јаковљевић, Кривично дело нарушавања неповредивости стана, Правни живот, 5/69, стр. 45—51.

¹³ Мр Јован Љ. Бутуровић, Објект кривично правне заштите код кривичног дела нарушавања неповредивости стана из чл. 154. КЗ, Наша законитост, 6/75, стр. 27—32.

¹⁴ Мр Борђе Лопичић, Нарушавање неповредивости стана из чл. 154. КЗ, Правни живот, 6—7/74, стр. 19.

„Усељеност стана је услов за постојање кривичног дела нарушавања неповредивости стана”.¹⁵

„Предмет кривичног дјела је нарушавање неповредивости туђег стана, што значи да стан треба да припада неком другом лицу, без обзира да ли је то лице у вријеме извршења дјела у том стану и становало. Стога продирање у празан стан који није ни од кога запосједнут односно који у то вријеме никоме не припада, не представља кривично дјело нарушавања неповредивости стана. Међутим, не може се у смислу овог кривичног дјела дати ни кривичноправна заштита ономе лицу које је противправно запосјело стан, односно друге затворене просторије.”¹⁶

II. СТАВОВИ СУДСКЕ ПРАКСЕ

а) У прилог схватања да предмет кривичног дела може бити само туђи стан у коме неко станује, али не и празан стан:

„Оптужени, који је, покидавши локот на вратима, уселио у стан умрле особе, који је од стамбеног органа предан на чување њезином нећаку, заједно са пописаним стварима, није починио кривично дјело из чл. 154. КЗ, јер туђ стан односно затворен простор у смислу цитираног прописа само је онај, који нетко посједује.”¹⁷

„Предмет кривичног дела нарушавања неповредивости стана из чл. 154. ст. 1. КЗ је туђи стан, тј. стан у коме неко станује. Стога празан стан, у коме нико не станује, не може бити предмет наведеног кривичног дела, па продирање у празан стан не представља кривично дело нарушавања неповредивости стана из чл. 154. ст. 1. КЗ.”¹⁸

„Предмет кривичног дела нарушавања неповредивости стана из чл. 154. ст. 1. КЗ може бити само стан у коме неко станује, а не празан стан. Зато продирање у стан у коме нико не станује — не може бити предмет наведеног кривичног дела.”¹⁹

„Празан стан у којем нико не станује, не може бити предмет кривичног дела нарушавања неповредивости стана, јер не постоји објект кривичног дела нарушавања неповредивости стана

¹⁵ Мр Шпиро Вуковић, Усељеност стана као услов за постојање кривичног дела нарушавања неповредивости стана, Правни живот, 10/80, Београд, октобар, 1980, стр. 91—96.

¹⁶ Смаил Соколовић—Борислав Крајина, Коментар Кривичног закона СР БиХ, ИРО „Веселин Маслеша”, Сарајево, 1981, стр. 67—68.

¹⁷ ВС НРХ, у одлуци КЖ. 2693/55.

¹⁸ Окружни суд у Нишу, у одлуци КЖ. 843/66 од 17. XI 1966, Збирка судских одлука из области кривичног права, Београд, 1977, стр. 72, одл. 249.

¹⁹ Општински суд у Крагујевцу, у одлуци К. 949/75 од 7. XI 1975, Окружни суд у Крагујевцу, у одлуци Кж. 601/75 од 31. III 1976, ВС Србије, у одлуци КЗЗ. 7/77 од 10. II 1977, Збирка суд. одлука, књига III, свеска I, Београд 1978, Зборник судске праксе, 26/77, стр. 33, одл. 3255.

и сагласно томе туђе право на несметани мир и боравак у стану, који се цитираном одредбом кривичног закона штити.²⁰
То исто.²¹

б) У прилог схватања да и ненасељен стан може бити предмет кривичног дела:

„Окривљени је извршио кривично дјело нарушавања неповредивости туђег стана из чл. 154. ст. 1. КЗ када је неовлашћено продро у туђ стан који још није био усељен (који је још био празан).²²

„Самовласно усељење у новоизграђен и још неусељен стан представља такво нарушавање неповредивости стана какво има у виду пропис чл. 53. ст. 1. КЗХ, будући да и такав, само привремено празан стан, којим располаже давалац стана на коришћење, са становишта онога што се у њега усељује противно вољи даваоца јест туђи стан или у најмању руку туђа затворена просторија, док насилно усељавање у њ има све значајке неовлашћеног продирања у такав туђи стан или туђу затворену просторију.²³

„Ненасељени стан се може сматрати другом затвореном просторијом, па је због тога неовлашћено продирање у ненасељени туђ стан обележје кривичног дела нарушавања неповредивости стана из чл. 68. ст. 1. КЗ Србије.²⁴

в) Друга схватања:

„Кривично дело нарушавања неповредивости стана може се учинити само са умишљајем, те ако окривљени продре у туђи стан остварујући неко своје право за које сматра да му припада, тиме чини само кривично дело самовлашћа из чл. 297. КЗ, а не и кривично дело нарушавања неповредивости стана из чл. 154. ст. 1. КЗ.²⁵

„За појам поседа у кривичноправном смислу није довољна обична детенција, већ такво држање ствари које уједно представља стварну могућност располагања са стварима.²⁶

²⁰ Врховни војни суд у одлуци II. К. 644/73, од 26. XII 1973.

²¹ Општински суд у Новом Саду, у одлуци К. 1239/81 од 17. XI 1981.

²² Пресуда ВС Хрватске Кж. 1093/69-3 од 1. X 1969, Збирка судских одлука, књига 15, свеска 3, Београд, 1970.

Та иста одлука у другој сененци, гласи: „Предмет кривичног дјела нарушавања неповредивости стана из чл. 154. КЗ је туђи стан, без обзира на то да ли је у вријеме извршења дјела био настањен или празан”, Наша законитост 6—7/70, стр. 542, Преглед праксе ВСХ, кривична грана судовања, Загреб, 20. ожујка 1970, стр. 17.

²³ ВС Хрватске у одлуци Кзз. 20/77 од 16. V 1978, Преглед судске праксе у години 1979, 15/79, Загреб, просинац 1979 (прилог „Наше законитости”).

²⁴ Пресуда Вишег суда у Новом Саду Кж. 62/82 од 16. II 1982.

²⁵ Савезни Врховни суд, у одлуци Кз. 38/59 од 1. IV 1959, Правни живот, 7—8/59, стр. 50.

²⁶ Врховни суд Војводине, у одлуци Кж. 103/61.

„Околност да се изнад чл. 154. КЗ налази законски назив „Кривична дела против слободе и права грађана“, не може бити оправдан разлог за то да се обим овога кривичног дела сузи само на стан и затворене просторије које су у вези са станом, пошто се из текста те одредбе види да она забрањује неовлашћено продирање не само у туђи стан, већ и у друге затворене просторије.”²⁷

„Обијање виноградарске кућице је кривично дело из чл. 257. ст. 1. КЗ (*оштећење туђе ствари — напомена ВК*) а не кривично дело из чл. 154. ст. 1. КЗ. Сама чињеница да виноградар у време бербе по неки пут и спава у виноградарској кућици, не даје тој виноградарској кућици карактер стана, нити она постаје намењена становању оштећеног и његове породице.”²⁸

„Ако један од супружника без сагласности другог супружника продоре у закључану собу њиховог заједничког стана, тиме не чини кривично дело нарушавања неповредивости стана из чл. 154. ст. 1. КЗ, ни под претпоставком да су се споразумели и да ту собу користи само један од њих, а поред тога, не чини ни кривично дело самовлашћа из чл. 297. ст. 1. КЗ ако је пренео из те у другу собу истог стана ствар коју су они заједнички стекли у браку.”²⁹

„Продирање у гаражу оштећеног чини обележје кривичног дела из чл. 154. КЗ.”³⁰

„На оцјену појма туђег затвореног простора у смислу чл. 154. КЗ нема утјецаја питање власништва над тим простором, те и за власника просторија коју нетко други легално користи може та просторија бити туђа у смислу тог прописа. Недопустиво би, међутим, било, и супротно правном поретку да се чланом 154. КЗ даје кривично-правна заштита и фактичком држаоцу неког стана, односно другог затвореног простора до којег је овај дошао противно пропису о стјецању права на коришћење таквог стана односно простора, а поготово још и изигравањем законитих права власника.”³¹

„Само плаћање фактичне накнаде за коришћење стамбених просторија, као и других трошкова у вези са становањем, не представља и постојање уговора о коришћењу стана.”

Пошто је суд извео правилне правне закључке да је окривљени неовлашћено продро у туђи стан и тиме остварио биће кривичног дјела из чл. 154. ст. 1. КЗ, наведене чињенице у вези

²⁷ Пресуда Савезног Врховног суда Кз. 7/62 од 7. II 1962, Правни живот, 4/62, стр. 72—73.

²⁸ Врховни суд Војводине, у одлуци Кж. 1120/62 од 24. I 1963.

²⁹ Решење Врховног Војног суда II-К. 153/67 од 25. IV 1967, Збирка суд. одлука XII/1, бр. одлуке 4.

³⁰ Пресуда Врховног суда Војводине Кж. 255/69 од 20. VI 1969.

³¹ ВС Хрватске, у одлуци Кж. 118/72 од 7. VI 1972, Одвјетник, 9—10/73, стр. 415, Преглед праксе Врховног суда Хрватске у 1972. години, бр. 2/73.

с коришћењем стана не доводе у питање правилност пресуде, којом је окривљени оглашен кривим.”³²

„Кривичноправна заштита на основу чл. 154. КЗ припада не само носиоцу станарског права који се стварно користи станом, већ истовремено са правом предлагања кривичног гоњења, и грађанину коме је стан предат на основу решења овлашћеног органа станодавца.”³³

„Празан — ненастањени простор — стан, може бити објектом овог кривичног дјела, али само под увјетом да је исти већ неком додијељен на коришћење и да је извршилац дјела то знао.”³⁴

„За постојање кривичног дјела нарушавања неповредивости стана из чл. 53. ст. 1. КЗХ неодлучно је је ли особа која стан користи уједно и носилац станарског права. Довољно је да стан овлаштено користи.”³⁵

„Улазак у туђе ограђено двориште откивањем даске из ограде је кривично дело нарушавања неповредивости стана, јер се затвореном просторијом сматра сваки простор у који се не може ући без претходног уклањања препрека које служе за обезбеђење од неовлашћеног улажења.”³⁶

„Затворена просторија у смислу прописа члана 53. ст. 1. КЗХ — нарушавање неповредивости стана — јест не само таква просторија коју грађанин овлаштено користи већ и пословна просторија организације удруженог рада, државног органа и сл. При томе, а уз неоспорно утврђење да се у изложеном смислу ради о затвореној просторији неодлучно је за постојање кривичног дјела из чл. 53. ст. 1. КЗХ је ли просторија намјештена или празна.”³⁷

Изложени теоретски ставови, а и ставови судске праксе, показују:

1) да и усељени и неусељени — ненастањени — празни — додељени или недодељени станови могу бити предмет кривичног дела нарушавања неповредивости стана, другим речима да објекат кривичноправне заштите може бити и заштита нечијег власништва (права својине), права коришћења друштвене својине,

³² Окружни суд у Сплиту, у одлуци Кж. 434/73, од 23. X 1973, Преглед судске праксе ВСХ, 5/74.

³³ Пресуда Окружног суда у Копру Кж. 125/75 од 11. VI 1975, у вези пресуде Општинског суда у Копру К. 351/74-16 од 28. III 1975, Збирка судских одлука, књига I, свеска IV, Београд, 1976.

³⁴ Став Кривичног одјелења Окружног суда у Загребу од 15. XI 1977, пренет у „Билтен” Окружног суда у Београду, 3—4/78.

³⁵ Окружни суд у Загребу у одлуци Кж. 2939/80 од 11. II 1981, Преглед судске праксе 19, стр. 148.

³⁶ Пресуда Врховног суда Војводине Кзз. 21/80 од 7. V 1981, Билтен судске праксе ВСВ, 4. јули 1981.

³⁷ Врховни суд Хрватске у одлуци Кзз. 22/81 од 2. IX 1981, Преглед судске праксе, 19, стр. 148.

права државине (законите), станарског права, односно права становања;

2) да се у неусељени — ненастањени — празни — додељени или недодељени станови сматрају затвореном просторијом у смислу овог кривичног дјела, а да је слична ситуација и са станом умрле особе, под условом да друга лица имају власничко или станарско право у односу на тај стан.

Ипак, преовлађујући је став да предмет кривичног дела нарушавања неповредивости стана може бити само туђи стан у коме неко станује, али не и празан стан. Основа тог става је заштита слободе становања, односно уставом загарантоване личне сигурности, као друштвене вредности.

Нама се чини да је то само једна страна питања — и датог одговора на задато питање. Пре смо склони да делимо мишљење да и неусељен — ненастањен — празан, додељен или недодељен стан, може бити предмет овог кривичног дела, јер нема ничије ствари, а за извршиоца је „свака просторија туђа, у погледу које није законским путем конституисано његово право на коришћење те просторије”³⁸, без обзира да ли је она „запоседнута” или „незапоседнута”.

Насилна запоседања туђих станова, без обзира да ли су они усељени или неусељени — ненастањени, празни, додељени или недодељени, проблеми су урбаних средина. Заштићавање само „запоседнутих”, а не и ових других — тзв. „незапоседнутих” станова, било би и друштвено неоправдано, а чини се, да би се то противило и основној садржини предметне инкриминације — заштити неповредивости туђих станова или затворених просторија, јер су ти тзв. „незапоседнути” станови, затворене просторије, па према томе и објекат кривичноправне заштите овог дела.

Када је у питању право својине — наследник постаје држалац у тренутку смрти оставиоца, без обзира на то када је стекао фактичку власт на ствари.³⁹

Станарско право, односно право становања је право *sui generis*, у којем су садржани елементи личног и имовинског права. Оно није ни само лично, а ни само имовинско право. Имовинско право није, јер није предмет наслеђивања. Тај елемент имовинског права овлашћује његовог носиоца на државинску заштиту, која се односи на враћање државине, спречавање узнемиравања, заштиту кућног и личног мира, затим у случају смрти или трајног престанка његовог носиоца права — оно се (станарско право), у законом одређеним случајевима, преноси на кориснике стана, чланове његовог породичног домаћинства.⁴⁰

Већ из изложеног произилази да је објекат заштите код овог кривичног дела и власничко (својинско) право, и право

³⁸ Види сиг. под 11.

³⁹ Закон о основним својинско-правним односима, чл. 73.

⁴⁰ Закон о стамбеним односима СР Србије, „Службени гласник СРС”, 8/81, чл. 15, 16, 17, 18, односно и Закон о стамбеним односима САП Војводине, „Службени лист САПВ”, 19/74, чл. 15, 16, 17 и 18.

коришћења друштвене својине, и право државине (законите) и станарско право, као право *sui generis*, чиме кривично дело поприма атрибуте кривичног дела са мешовитим објектом, дакле као дела којим се штите слобода и право човека и грађанина, и друштвено правних лица — и њихова имовинска права.⁴¹

До ступања на снагу новог кривичног законодавства (1. VII 1977), гоњење за кривично дело нарушавања неповредивости стана из чл. 154. ст. 1. КЗ предузимало се по предлогу. Са ступањем на снагу новог кривичног законодавства, ово кривично дело гони се по приватној тужби (КЗ СР Македоније, чл. 58. ст. 1, КЗ СР Србије, чл. 68. ст. 1, КЗ СР Хрватске, чл. 53. ст. 1. и КЗ СР Црне Горе, чл. 59. ст. 1) и по службеној дужности (КЗ СР Босне и Херцеговине, чл. 56. и КЗ СР Словеније, чл. 71). Ово се истиче не без разлога, јер се у неким теоретским радовима заступају схватања, да „кривично дјело нарушавања неповредивости стана спада у групу кривичних дјела против слободе и права грађана — у подгрупу кривичних дјела против слободе грађана, и да је оно управљено против физичких, а не правних особа, а ово је веома значајно не само за одређивање објекта кривично-правне заштите, већ и ради утврђивања круга субјеката овлашћених на стављање предлога за кривично гоњење.”⁴²

Формално гледано, систематика овог кривичног дела иде на руку оваквом схватању. Али, правна заштита стана и других просторија које припадају неком лицу, а то лице може бити и друштвеноправно лице, као овлашћено лице (и овлашћени тужилац), представља обезбеђење његове економске, социјалне и личне сигурности.⁴³ Правна лица немају ту „личну сигурност”, али имају „сигурност” која је одређена циљем због којих су она основана, и она се очигледно може, и мора, заштићавати и кроз овај вид инкриминације. О томе смо, уосталом, и раније говорили. Истина, више као о праву несметаног коришћења стана или чеке затворене просторије, што такође не чини повреду права личности.

Коначно, остаје још једно питање, које побуђује нашу пажњу, а то је питање *могућности одређивања допунског услова у условној осуди* — да *окривљени у одређеном року испразни стан* (чл. 52. ст. 2. КЗЈ). По одредби овог члана, суд може у условној осуди одредити да ће се казна извршити и ако осуђени (*адекватнији је израз „окривљени” — напомена ВК*) у одређеном року не врати имовинску корист прибављену извршењем

⁴¹ У кривичном закону СР Хрватске, у Глави кривичних дела против друштвене и приватне имовине, чланом 140. прописано је кривично дело противправног заузимања некретнина у друштвеном власништву, па би била разумљива могућност да се заштита станарског права и настањених станова, када су у питању станови који су у друштвеном власништву, оствари путем ове инкриминације (видети сигнатуру под 8). Кривични закони других социјалистичких република не садрже могућност сличне заштите, па је природно што се она остварује кроз инкриминацију кривичног дела нарушавања неповредивости стана.

⁴² Мр Јован Љ. Бутуровић у цит. делу.

⁴³ Основна начела Устава СФРЈ, II — ст. 3, алинеја 5, Устав СР Србије, чл. 207.

кривичног дела, не накнади штету коју је проузроковао кривичним делом, или не испуни друге обавезе предвиђене у кривичноправним одредбама.

Сматра се да је „постављање оваквог услова у складу са одредбом чл. 48. ст. 2. КЗ (1973), јер се одлагање извршења казне чини зависним о испуњењу обавезе учиниоца да накнади штету коју је проузроковао кривичним делом.”⁴⁴

Изузимајући Кривични закон СР Словеније, који у одредби чл. 71. ст. 5. у вези ст. 1. предвиђа такву могућност, кривични закони других социјалистичких република то не предвиђају.

Ипак, у судској пракси и сада срећемо одлуке када се окривљеном уз условну осуду одређује и допунски услов да у одређеном року испразни стан.⁴⁵ То су заиста целисходна решења, али и недопуштени услови. Не може, наиме, суд по властитом нахођењу да одређује такав посебни услов — као обавезу окривљеног — када он није предвиђен законом, или у другим кривичноправним одредбама.⁴⁶

ЗАКЉУЧЦИ

— Продирање у туђи стан или затворене просторије садржи атрибуте насилне радње, иако је кривичноправној заштити уставног права о неповредивости стана ближа алтернатива диспозиције о „неовлашћеном улажењу у туђи стан или затворене просторије”...

— Поистовећивање појмова „затворених просторија” и „затворених простора”, тиме и проширивање заштитног објекта код овог кривичног дела на неограничен број „затворених простора”, доводило би до апсурдних заштита, што сигурно није интенција законодавца.

— Објекат заштите овог кривичног дела је не само туђи стан у коме неко станује, већ и неусељен, ненастањен, празан, додељен или недодељен стан, јер нема ничије ствари, понајмање би стан, као велика друштвена вредност, могао бити ничија ствар, а за извршиоца је свака просторија туђа, у погледу које није законским путем конституисано његово право на коришћење те просторије, без обзира да ли је она запоседнута или незапоседнута. Заштићавање само запоседнутих, а не и ових других, тзв. незапоседнутих станова, било би друштвено неоправдано, а чини се да би се то противило и основној садржини предметне инкриминације — о заштити неповредивости туђих станова и

⁴⁴ Мр Борђе Лопичић, у цит. делу, и пресуде: ВС Србије Кз 42/62, ВС Србије Кз. 67/65 и ВСХ Кзз. 14/68.

⁴⁵ Општински суд у Тителу у одлуци К. 101/82 од 23. XII 1982; Виши суд Нови Сад, Кж. 274/83 од 10. V 1983.

⁴⁶ У Закону о облигационим односима, „Службени лист СФРЈ”, 29/78 од 26. V 1978. године, у чл. 157, по захтеву странке да се престане са повредом права личности, суд може наредити престанак радње којом се повређује интегритет људске личности, личног и породичног живота и других права његове личности.

затворених просторија, јер су и ти тзв. „незапоседнути” станови — затворене просторије, па према томе и објекат кривичноправне заштите овог дела.

Другим речима, објекат заштите овог кривичног дела је и право својине и право коришћења друштвене својине, и право законите државине, и станарско право као право *sui generis*, у којем су садржани елементи и личног и имовинског права, чиме кривично дело поприма елементе кривичног дела са мешовитим објектом, дакле дела којим се штите слободе и права човека и грађанина и друштвеноправног лица, њихови лични интереси, односно интереси (ових других) и њихова имовинска права.

— Одређивање допунског услова у условној осуди да окривљени у одређеном року испразни стан — нема ослонца у закону, али је *pro futurum* и целисходно и нужно решење.

Др Тамаш Корхеџ
судија Вишег суда у Суботици

НИШТАВОСТ УГОВОРА КОЈИ ЈЕ СКЛОПЉЕН ПОВРЕДОМ ПРАВНОГ ИНСТИТУТА ЗАБРАНЕ ОТУЂЕЊА И ОПТЕРЕЂЕЊА

(Поводом једне одлуке Врховног суда Војводине)

Привремена мера забране отуђења и оптерећења непокретности и забележена у земљишним књигама у смислу чл. 266. ст. 1. Закона о извршном поступку ради обезбеђења новчаног потраживања не може бити препреком за промет непокретности и укњижбу преноса права својине јер не чини уговор о купопродаји закључен у погледу забележбом обухваћене непокретности неважећим. Она има само тај значај да купац — стицалац зна за потраживање повериоца и преузима ризик да потраживање за чије обезбеђење је привремена мера забележена може бити наплаћено из некретнине која је предмет промета, односно да у смислу чл. 144. ст. 2. ЗИП-а повериоцу припада право на намирење из те непокретности и у случају да треће лице доцније стекне на истој непокретности право својине или право располагања.
(Пресуда Врховног суда Војводине Рев. 825/82 од 4. III 1983)¹

Општи појам овог правног института

У најопштијем смислу речи правни институт забрана отуђења и оптерећења је ограничење или елиминација права располагања. У ужем смислу речи таква забрана ограничава или спречава пренос права власништва или право давања обезбеђења трећем лицу.

¹ Објављена у Билтену судске праксе Врховног суда Војводине, бр. 2—3, 1983.

Историјски облици правног института

Правни институт забрана отуђења и оптерећења је био познат већ у римском праву. Прописи породичног права у време императора Аугуста су тражили сагласност супруге за отуђење земљишта које је припадало миразу (*fundus dotalis Italicus*).²

Јустинијанова кодификација је признала забрану отуђења и оптерећења земљишта које је припадало миразу, који је иначе припадао имовини мужа, у циљу обезбеђења повраћаја мираза у корист жене.³

У посткласичном периоду разни облици забране отуђења и оптерећења су све бројнији. Није само имовина потлачених (колонуси, либертинуси) на овај начин ограничена, већ на пример наслов титулуса 10.34 *Codex-a Iustinianusa* гласи „*Curialusi* могу отуђити земљишта само са дозволом.”⁴

Врсте — облици правног института забране отуђења и оптерећења

Овај правни институт се заснива по основу 1. закона (правне норме) 2. на основу судске одлуке и 3. на основу уговора.

Забрана отуђења и оптерећења на основу неке когентне правне норме (закона или неког другог подзаконског акта) је заснована нпр. на колонистичким земљама које власник није могао отуђити у року од 15 година, док додељене шуме и шумска земљишта нису могле бити отуђене, оптерећене, дате у закуп, нити могле бити предмет извршења и обезбеђења за 10 година (чл. 10. Основног закона о поступању са експроприсаним и конфискованим шумским поседима).⁵

Судском одлуком се одређује забрана отуђења и оптерећења нпр. привременим мерама у извршном поступку из чл. 266. и 268. Закона о извршном поступку⁶ или забраном располагања на пописаним стварима у извршном поступку ради наплате новчаног потраживања (чл. 77. истог Закона).

И најзад правна теорија и пракса познаје правни институт забране отуђења и оптерећења заснован на основу уговора. Тако нпр. добро позната официјелна скица проф. Михајла Константиновића у чл. 28. предвидела је пуноважност уговора, којим се неко обавезује да одређену ствар не отуђи или не оптерети за одређено време, које не може бити дуже од 10 година.⁷

² P. S. 2.21/b 2 Pauli Sententiae receptae. Brosz-Polay Rômai jog, Masodik kiadás, Budapest, 1976, str. 157.

³ Codex Iustinianus C.5.12.30, cit. delo, str. 408.

⁴ Цит. дело, стр. 201.

⁵ Службени лист ФНРЈ, 61/46 од 30. јула 1946.

⁶ Службени лист СФРЈ, 20/78.

⁷ Скица за Законик о облигацијама и уговорима, Облигације и уговори, Правни факултет Београд, 1969, стр. 21.

Заснивање овог правног института предвиђају неки грађански законици упоредног права. Тако мађарски ГЗ предвиђа могућност ограничења или забрану отуђења и оптерећења али само приликом преноса права власништва и у циљу обезбеђења неког потраживања преносиоца или трећег лица према тој ствари.⁸

Према ставу француске судске праксе такође је пуноважна уговорна одредба о забрани отуђења и оптерећења, ако је она временски ограничена. Наследно право неких земаља, тако Енглеске и Аустрије (параграф 618. АГЗ-а) и данас омогућава стварање фидеикомисиона када наследник нема право располагања наслеђеним стварима.⁹

Наш нови Закон о облигационим односима¹⁰ не предвиђа могућност заснивања забране отуђења и оптерећења уговором. У недостатку непосредне законске регулативе сматрамо да правоваљано ограничење права власништва аутономијом воље уговорних странака ваља оценити по чл. 51. ЗОО имајући у виду допуштен основ — дакле циљ који странке желе постићи овом забраном. Ако нпр. уговорне странке уговорним одредбама заснивају овакву забрану у циљу обезбеђења неког већ постојећег и досуђеног али још неисплаћеног потраживања закључак о пуноважности такве забране нам се чини сасвим прихватљив.

Дејство правног института забране отуђења и оптерећења

Прво питање које се поставља приликом анализе правног дејства ове забране, јесте да ли она има дејство само међу уговорним странкама односно странкама у судском поступку (ако је она заснована судском одлуком) дакле има само релативно дејство, или има апсолутно дејство, дакле дејство према трећим савесним стицаоцима. Нема сумње да у случају релативног дејства ове забране пренос права власништва ће бити правоваљан у правцу савесног стицаоца, док ће оштећена странка у чију корист је забрана заснована имати право накнаде штете према (уговорној) странци која је противно забрани отуђила ствар, док у другом случају, у случају апсолутног дејства забрана делује и према савесном стицаоцу, дакле располагање противно забрани је ништавно и не производи правно дејство.

Другим речима поставља се питање, да ли забрана отуђења и оптерећења која је заснована судском одлуком или правном нормом (законом или подзаконским актом) има апсолутно дејство и резултира ништавост уговора који је склопљен противно овој забрани, или пак тако склопљени уговор остаје на снази уз примену других санкција. При истој дилеми преостаје

⁸ Параграф 114. Мађ. грађ. законика — ПТК.

⁹ Енциклопедија имовинског права и удруженог рада, издање Службени лист СФРЈ, 1978, том III, стр. 171.

¹⁰ Службени лист СФРЈ, 29/78, од 26. V 1978.

констатација да уговором заснована забрана никада нема апсолутно већ само релативно дејство, што значи да ће у случају повреде уговором засноване забране располагање бити ништавно само према несавесном субјекту (лицу), који је стекао нпр. право без накнаде.

Укратко о ништавости уговора

О одређивању и дефиницији појма ништавости уговора написан је велики број написа, стручних чланака, монографија и докторских дисертација, тако да на овом месту нема могућности нити је циљ овог рада приказивање ових радова, свих или већине научних дилема у овој области. Сваком правнику практичару и теоретичару су врло добро познати разни називи за правне послове и (уговоре) који у суштини представљају ништавне правне послове — уговоре — као што су противзаконити, неморални, забрањени, недозвољени, недопуштени правни послови — уговори. Појам противзаконитог правног посла (уговора) је уско повезан са појмом неморалних правних послова, пошто у крајњој линији све законске прописе одређене друштвене средине прожима морал те средине, услед чега се не може повући оштра граница између неморалних и противзаконитих послова. То је разлог што се употребљавају разни термини за обележавање ових послова (недопуштени, забрањени, недозвољени).¹¹ Неки теоретичари су уговоре које закон не дозвољава да се закључују, и који имају недозвољен предмет и недозвољен основ, или који нису у сагласности са смислом и циљем закона односно моралних схватања нашег друштва својевремено уврстили у категорију тзв. забрањених уговора.¹²

Наш Закон о облигационим односима је појам ништавости уговора одредио у чл. 103. ст. 1.¹³ Међутим, из аспекта наше анализе неопходно је навести да исти закон у чл. 47. одређује када је ништав уговор због предмета уговора¹⁴, а у чл. 52. Закона када је уговор ништав због основа.¹⁵

¹¹ Правни лексикон, стр. 750—751, Савремена администрација, 1964.

¹² Др Љубиша Милошевић, Облигационо право, Научна књига, Београд, 1966.

¹³ Чл. 103. ст. 1. ЗОО: „Уговор који је противан Уставом утврђеним начелима друштвеног уређења, принудним прописима или моралу социјалистичког самоуправ. друштва је ништав, ако циљ повређеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује што друго.”

¹⁴ Чл. 47. ЗОО: „Када је предмет обавезе немогућ, недопуштен, неодређен или неодредив, уговор је ништав.”

¹⁵ Чл. 52. ЗОО: „Ако основ не постоји или је недопуштен, уговор је ништав.”

*Ништавост уговора који је склопљен противно забрани отуђења
и оптерећења која је заснована законом*

Уговори склопљени противно принудним прописима су по правилу ништавни — они не производе правно дејство. Међутим, нема сумње, да у правном промету, нарочито приликом склапања уговора у привреди долази до кршења прописа који неће резултирати грађанскоправну санкцију — ништавост уговора већ само евентуално казну за привредни преступ или санкцију кривичног или управног права. На такву могућност указује и сам Закон о облигационим односима у чл. 103. који између осталог каже да уговор противан принудним прописима није обавезно ништав. Свима нама је јасно да због сигурности правног промета неће бити ништав уговор о купопродаји неког производа само зато што не задовољава предвиђене хигијенске и технолошке стандарде (нпр. сланина има већи проценат влаге од дозвољене) или пак што је уговор о купопродаји склопљен противно прописима који одређују време и место продаје појединих ствари (нпр. продаја фармерки у гостиони поред старешке пијаце у вечерњим часовима када је пијаца затворена) или у примеру купопродаје неког производа апарата за домаћинство или аутомобила уз обавезу да купац плаћа са динарима које је добио у замену за девизе од банке коју је продавац одредио; која појава је у последње време због несташница девиза све учесталија. Сви ови уговори склопљени противно принудним прописима по нашој оцени повредом норми — *lex minimus quam perfecta* — не могу бити санкционисани ништавошћу, већ само санкцијама за привредни преступ, прекршај или кривично дело.

Но и поред наведених примера можемо констатовати, да уговори који су склопљени противни принудним прописима су по правилу ништавни. То правило важи и за случај ако је законом заснована забрана отуђења и оптерећења. У нашем већ наведеном примеру аграрно-колонистичких прописа, када закон одређује забрану отуђења и оптерећења судска пракса која иначе није богата у овој материји, је у начелу прихватила ништавост уговора који је склопљен противно забрани отуђења колонистичке земље, по чл. 24 тада важећег Закона о аграрној реформи и колонизацији, са напоменом да је овај члан био касније новелиран аграрно-правним прописима.¹⁶ Код осталих забрана које могу бити нпр. забрана промета одређених производа, забрана употребе одређених производа у производњи других производа, забрана увоза или извоза појединих производа ће проузроковати ништавост уговора зависно од посебне анализе сваке забране и циља прописа због којег је забрана одређена. Зависно од такве анализе ће се извести закључак о ништавости уговора као грађанско-правне санкције или пак само

¹⁶ Пресуда Савезног Врховног суда Рев. 804/58 од 14. фебруара 1959. год. Збирка судских одлука, IV књига, свеска прва, страна 85.

о примени неке друге административно-судске или кривичне санкције без последице ништавости уговора.

Ништавост уговора који је склопљен противно забрани отуђења и оптерећења која је заснована судском одлуком

Као што је већ констатовано у овом раду постоји правни институт забране отуђења и оптерећења покретне и непокретне ствари судском одлуком. Такав институт је предвиђен како у нашим предратним законима, тако и у нашим позитивним прописима нарочито који нормирају извршни поступак. Тако у параграфу 331. ст. 1. тач. 2. и 3. предратног Закона о извршењу и обезбеђењу од 9. јула 1930. године су биле предвиђене привремене наредбе ради обезбеђења новчаних тражбина забраном отуђења и оптерећења покретних и непокретних ствари.¹⁷ Истим законом у параграфу 335. предвиђено је правно дејство забележбе забране отуђења и оптерећења као привремене судске наредбе.¹⁸

На први поглед ваља констатовати да предратни Закон о извршењу и обезбеђењу је тачно предвидео последице уговора који су закључени противно судској забрани отуђења и оптерећења, које нису идентичне код покретних и непокретних ствари. Код покретних ствари закон је предвидео да правни посао закључен противно забрани не производи правно дејство, осим ако је треће лице стекло ствар по правним правилима материјалног права које штите савесног стицаоца, док код непокретних ствари ове привремене наредбе (мере) које су уписане у земљишним књигама имају дејство, да предлагач може тражити извршење ради намирења и према ономе ко је на непокретност стекао после уписа забране неко право на основу добровољног располагања противника предлагача (на чији терет је забрањено отуђење и оптерећење). Дакле прихваћено је

¹⁷ Параграф 331. ЗИО: „Ради обезбеђења новчаних тражбина могу се издати следеће привремене наредбе: 2) судска забрана отуђивања или оптерећивања покретних телесних ствари, и то с тим учинком, даће свако отуђење или оптерећење, које је извршеник противно забрани, учинио, бити неваљано, ако прибавилац није заштићен прописима грађанског права, који се односе на поштеност прибавиоца, а који се имају овде сходно примењивати; 3) судска забрана отуђивања или оптерећивања земљишта (делова земљишта) или стварних права укњижених на њима.”

¹⁸ Параграф 335. ст. 3 ЗИО: „Учинак забележбе забране издате у смислу пар. 331. бр. 3. јесте тај, што се после те забележбе може уписима у јавној књизи, који би на основу добровољног располагања противника предлагача били проведени, стећи какво право на том земљишту или укњиженом праву само тако да предлагач и без обзира на ово право, може тражити извршење на том земљишту или праву у циљу наплате своје извршне тражбине.”

правило да непокретност служи супсидијарно за намирење. Горњи закључак, који иначе произилази из већ цитираног параграфа заступа професор др Боровоје Познић.¹⁹

Нема сумње да наш нови Закон о извршном поступку²⁰ по општем правилу — *lex posteriori derogat priori* — у целости derogira правна правила нашег предратног права која извиру из нашег предратног Закона о извршењу и обезбеђењу, а која су била примењивана у нашем правном систему на основу чл. 4. Закона о неважности правних прописа донетих пре 1941. године и за време непријатељске окупације.²¹ Нови закон у чл. 266. и 268. предвиђа одређивање привремене мере ради обезбеђења новчаног и неновчаног потраживања између осталог забраном отуђења и оптерећења покретних и непокретних ствари дужника.²² У чл. 266. ст. 2. ЗИП-а је изричито наведено да привременом мером (ради се о мери ради обезбеђења новчаног потраживања) се не стиче заложно право насупрот законском решењу из чл. 77. истог закона којим се заснива заложно право у корист повериоца на пописаним стварима дужника. Ограничење стицања заложног права код привремених мера ради обезбеђења неновчаних потраживања истим законом није предвиђено. На први поглед је јасно, да за разлику од предратног Закона о извршењу и обезбеђењу, нови Закон о извршном поступку уопште није регулисао дејство и правни учинак привремених мера односно дејство уговора који су склопљени противно привременој мери дакле судској забрани отуђења и оптерећења како покретних тако и непокретних ствари дужника. Показује се прихватљивим закључак да дејство ових забрана, а следствено томе и дејство уговора који је склопљен противно овој забрани која је заснована судском одлуком (привремене мере забране отуђења и оптерећења издају судови) могуће је утврдити само применом општих правила о ништавости уговора, дакле на основу примене одговарајућих одредби Закона о облигационим односима.

Како је већ наведено, сваки уговор који је противан Уставом утврђеним начелима друштвеног уређења, принудним

¹⁹ Др Боровоје Познић, Грађанско процесно право, четврто допуњено издање, Савремена администрација, 1973, стр. 478.

²⁰ Службени лист СФРЈ 20/78 ступио на снагу 1. октобра 1978. године.

²¹ Службени лист ФНРЈ, 86/46.

²² Чл. 266. ЗИП: „Ради обезбеђења новчаног потраживања, може се одредити свака мера којом се постиже сврха таквог обезбеђења, а нарочито: 1) забрана дужнику да располаже покретним стварима, као и чување тих ствари; 2) забрана дужнику да отуђи или оптерети своје непокретности или стварна права која су на непокретности укњижена у његову корист, уз забележбу те забране у земљишну књигу.”

Члан 268. ЗИП: „Ради обезбеђења неновчаног потраживања може се одредити свака мера којом се постиже сврха таквог обезбеђења, а нарочито: 1) Забрана отуђења и оптерећења покретних ствари на које је управљено потраживање, као и чување тих ствари; 2) забрана отуђења и оптерећења непокретности на коју је управљено потраживање, уз забележбу забране у земљишну књигу.”

прописима или моралу социјалистичког друштва је ништав (чл. 103. 300), ништав је уговор без основа или ако је основ недопуштен (чл. 52. 300), а недопуштен је основ ако је противан Уставом утврђеним начелима друштвеног уређења, принудним прописима и моралу социјалистичког самоуправног друштва (чл. 51. ст. 2. 300). Имајући у виду овакву законску регулативу, намеће се закључак да један уговор који је сачињен противно у земљишним књигама уписаној судској забрани отуђења и оптерећења непокретности дужника ради обезбеђења једног правоснажно досуђеног, доспелог и неисплаћеног нпр. дејег издржавања за више година уназад је противан Уставом утврђеним начелима друштвеног уређења и моралу социјалистичког самоуправног друштва. Пре свега из разлога што је циљ — *ratio legis* — забране отуђења и оптерећења као средства обезбеђења потраживања по интерпретацији *logica, gramatica* и *legis* — јесте стављање ван промета ствари које служе за обезбеђење новчаног потраживања нарочито имајући у виду већ цитирано ограничење у вези стицања заложног права на овим стварима. Несумњиво се намеће закључак о ништавости уговора са којим је дужник отуђио своје непокретне ствари противно судској забрани о отуђењу и оптерећењу која је уписана у земљишним књигама у циљу отежавања или осујећења наплате новчаног потраживања, што се може утврдити на основу оцене свих других околности случаја (нпр. дужник нема другу имовину, није запослен итд.), што је иначе познато купцу. Сматрам да у таквом случају сваки поступајући судија ће без двоумљења утврдити да је такав уговор склопљен противно судској забрани отуђења и оптерећења ништав и због недопуштеног основа (побуда због којих је закључен) и што је противан моралу социјалистичког самоуправног друштва. Недозвољено је у нашем правном систему, што је императив сигурности правног промета и понашања субјеката у правном промету, да у једном таквом случају један тако склопљен уговор остаје без грађанско-правне санкције — ништавости, да дужник који је повредио судску забрану остаје без грађанско-правне санкције у односу на предлагача (чије потраживање је обезбеђено) и да стицалац који је такође несавестан, који има знања о забрани и о неморалним побудама дужника, има обавезу само да накнади и исплати потраживање због чијег обезбеђења је забрана одређена, уз напомену да код обезбеђења неновчаног потраживања судском одлуком одређене забране грађанско-правна санкција стицаоца се не појављује у таквој форми.

Дакле сумаирајући наведено, стиче се утисак да правоваланост уговора који је склопљен противно забрани о отуђењу и оптерећењу непокретности, која је одређена судском одлуком (привременом мером у извршном поступку) и која је уписана

у земљишним књигама се не претпоставља — сходно законској регулативи из предратног закона о извршењу и обезбеђењу, већ зависи од конкретне оцене сваког таквог уговора и такав уговор може бити ништаван, имајући у виду важеће одредбе Закона о облигационим односима о ништавости уговора.²³

²³ При томе је важно имати у виду да, по мишљењу аутора, примена чл. 144. ст. 2. ЗИП-а се не односи на привремену меру као специјални институт извршног поступка већ на забележбу решења о извршењу на непокретности.

Здравко Петровић
поручник правне службе ЈНА
Војно правобранилаштво Сарајево

ПРИМЈЕНА ИНСТИТУТА КРАЈЊЕ НЕПАЖЊЕ ПО ЗАКОНУ О ОБЛИГАЦИОНИМ ОДНОСИМА

Опште је правило да је свако ко другоме проузрокује штету дужан накнадити је, уколико не докаже да је штета настала без његове кривице (чл. 154. ст. 1. 300)¹. По закону о облигационим односима постоје двије врсте одговорности за штету: по основу кривице и објективна одговорност. И поред доста широко постављене објективне одговорности, ипак је још увијек велики домен примјене одговорности по основу кривице, те је ово питање доста често предмет теоријских расправа многих правних теоретичара.

Кривица постоји када је штетник проузроковао штету намерно или непажњом (чл. 158. 300). Појам кривице је, дакле, одређен преко степена који су у правној теорији и пракси познати и уобичајени — *dolus* и *culpa*. Намјера постоји када штетник противправну радњу предузима са циљем да другоме штету проузрокује, па штета настане, или када предузима противправну радњу која може довести до штете за другог и пристаје на наступање посљедице. Непажња је, пак, такав степен кривице када штетник није свјестан да из његовог понашања може наступити штета, али је могао и био дужан да то зна. Наведена схватања намјере и непажње дата су по субјективистичком критеријуму. По објективистичком критеријуму намјера ће постојати када штетник, иако свјестан противправности радње и штете коју ће проузроковати исту жели или се саглашава са настанком штете. Непажња се код овога критеријума изражава стандардом — понашање иоле пажљивог, одн. пажљивог човје-

¹ „По правилу о пресумираној кривици из чл. 154. ст. 1. 300, презумира се само најблажи ступањ кривње (обична непажња) учиниоца штете. Тежи ступњеви кривње (груба непажња и намјера) се презумирају само ако је таква презумпција законским правилом изричито утврђена, или ако из смисла односног законског правила то недвојбено произилази“. Билтен судске праксе Савезног суда бр. 12/80.

ка (добар привредник, добар домаћин)². Дакле, непажња има два облика — крајњу непажњу (*culpa lata*) и обичну (*culpa levis*). Степени кривице, као и облици непажње нису од утицаја на обавезу накнаде штете, јер се свака штета мора надокнадити, и то како обична штета тако и изгубљена добит. Међутим, у одређеним случајевима ЗОО одступа од овога принципа, па узима у обзир да ли је штета проузрокована намјером и крајњом непажњом или обичном непажњом. Ово су свакако изузеци, али обзиром на значај који имају, захтијевају шире разматрање.

ХИСТОРИЈСКИ ОСВРТ

У римском праву цијели систем одговорности за проузроковање штете био је постављен тако да се одговарало за скривљену штету. *Dolus* се дефинисао као намјерно и свјесно проузроковање штете неком лицу и био је доста широко тумачен — било је довољно да је штетник могао предвидјети наступње штетне посљедице, па је и поред тога предузео радњу која ће проузроковати штету. За намјерно причињену штету увијек се одговарало, па чак и када би странке уговориле супротно (*dolus semper praestatur*).

Culpa се састоји у пропуштању дужне пажње и, по Јустинијановом праву, прави се разлика између степена непажње. *Culpa lata* је крајња непажња, тј. такво поступање које се коси са понашањем иоле пажљивог човјека (*Culpa lata est nimia negligentia id, est non intellegere quod omnes intelligunt — Ulpianus, Dig. 50, 16*). *Culpa levis* представља такав облик непажње код кога штетник пропушта да се понаша онако како би то учинио просјечни, апстрактни „*bonus pater familias*”. Још блажи облик непажње је *culpa levis in concreto*, гдје се иде за тим да се утврди да ли штетник према својим стварима примјењује тражену пажњу или не.

Свака штета изван ових степена представља случај, за који се не одговара.

Интересантно је споменути *Ulpianusovo* мишљење, по коме се за крајњу непажњу одговара као и за намјеру (*Culpa lata dolo aequipatur, plano dolo comparabitur — Ulpianus, Dig. 1, 6, § 1*).³

Према чл. 927. ОИЗ-а, намјера постоји „кад ко што навлаш учини или пропусти коме на штету, или га зломислено наведе на нешто што ће му одиста штете донијети”. Према одредби истог члана, одговорност за намјеру се не може искључити уговором.

У чл. 928. одређен је појам непажње: „Кад ко проузрокује какву штету тим, што није разумно, предвидио или учинио нешто, што би уопште свак, и ко није особито пажљив, у

² Види: Др Богдан Лоза: „Облигационо право”, „Дом штампе”, Зеница, 1981, стр. 189.

³ Види: Др Маријан Хорват: „Римско право”, „Школска књига”, Загреб, стр. 220—221.

једнаким приликама, разумио и учинио, то је већ крајњи немар.

Ко иначе немарно ради, али тај немар не достиже степена о коме је било ријечи у претходноме раставку, то се у закону назива мањи немар".

Значај облика непажње је у томе што се код обичне непажње, кад суд нађе да би било мало да се накнади само проста штета, може одредити и накнаду онога дијела (чл. 952) изгубљене добити који се могао лако предвидјети. Више пажње овом проблему посвећују СГЗ и ОГЗ. Тако је у § 819. СГЗ регулисано да се, у случају да је штета причињена крајњом непажњом или намјером, поред обичне штете накнађује и изгубљена добит. Исто је рјешење § 1331. ОГЗ.

Дакле, по нашим правним правилима, а то је било и становиште свих модерних грађанских законика 19. и почетка 20. стољећа, степени кривице су били од утицаја при накнади штете, при чему се штета причињена намјером и крајњом непажњом морала накнадити у цијелости, како проста штета, тако и изгубљена добит. За обичну непажњу накнађивала се само проста штета. Чини се да се у ОИЗ-у отишло нешто даље, имајући у виду поменућу одредбу чл. 925, која је ишла да се донекле коригује основно правило накнаде штете.

Модерни законици у принципу прихватају правило да се накнађује сва штета, како проста, тако и изгубљена добит. Такво рјешење је предвиђено и у нашем Закону о облигационим односима.

Интересантно је појмовно одређење крајње непажње у АГЗ. Према § 1324 „очигледна непажња је у питању кад неко не поступа онако како би сваки нормалан човјек поступао на мјесту учиниоца у његовом положају и његовим околностима".⁴

Према енглеском праву кривица се третира као повреда стандарда у друштву (Prosser 1944, 426). Немар већ сам по себи представља кривицу, која се јавља као лаки и тешки немар. Лаки немар постоји када лице не поступа ни са малом пажњом, а тешки ако је понашање намјерно, безобзирно или злобно (Prosser 1944, 256).

СЛУЧАЈЕВИ ПРИМЈЕНЕ ИНСТИТУТА КРАЈЊЕ НЕПАЖЊЕ ПО 300

У 300 примјена института крајње непажње предвиђена је у 5 случајева:

- 1) Право регреса у случају штете коју трећем лицу проузрокује радник намјерно или крајњом непажњом (чл. 171. и 172),
- 2) Снижење накнаде за проузроковану штету (чл. 191),
- 3) Ограничење и искључење одговорности дужника (чл. 265).

⁴ Цит. пр.: „Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада", НИУ „Службени лист СФРЈ", Том I, 1978, стр. 428.

4) Обим накнаде штете у случају повреде уговора (чл. 266),

5) а) Код уговора о закупу — недостаци за које закуподавац не одговара (чл. 574),

б) Код уговора о превозу — одговорност превозиоца за губитак или оштећење пошилике, скупочјених ствари и случај пријема пошилике без приговора (чл. 671, 672, 674),

— Код уговора о ускладиштењу — ограничење накнаде штете (чл. 733)

— Код уговора о организовању путовања — искључење и ограничење одговорности организатора путовања (чл. 870).

1) *Право регреса у случају штете коју трећем лицу радник проузрокује намјерно или крајњом непажњом*

Одредбом чл. 170. је регулисано да за штету коју радник у раду или у вези са радом проузрокује трећем лицу, одговара ОУР у којој је радник радио у тренутку проузроковања штете, осим ако докаже да је у датим околностима поступао онако како је тебало. Оштећени има право захтијевати накнаду штете и непосредно од радника ако је штету проузроковао намјерно. Иако овим чланом није регулисано питање регреса ОУР-а према раднику, очигледно је да то није урађено само због тога што је то питање већ регулисано ЗУР-ом (чл. 209), који се појавио прије ЗОО, те није било потребе исту одредбу понављати два пута, иако је очигледно да у чл. 170. таква одредба има мјеста.

Наиме, чл. 209. ЗУР-а је предвиђено да ООУР која је трећем лицу накнадила штету коју је радник у раду или у вези са радом проузроковао намјерно или крајњом непажњом, има право да захтијева од радника накнаду исплаћеног износа. Захтјев ООУР застарјева у року од 6 мјесеци од дана исплаћене штете. Из наведених прописа произлази да је један од основних услова за заснивање права регреса ОУР према раднику да је штета учињена намјерно или крајњом непажњом. Смисао оваквих законских одредаби је у томе да се првенствено заштити радник, који би, уколико би био одговоран и за обичну непажњу, био спутан на раду и његове стваралачке способности вјероватно мање уколико би при сваком поступку првенствено мислио да не нанесе штету за коју ће одговарати, а не на ефикаснији и продуктивнији рад. Зато се и у пракси случајеви крајње непажње свode на један релативно мањи број случајева, иако има мишљења да би требало ићи шире у квалификовању крајње непажње, јер се на тај начин јача радна дисциплина.

Када ће се штетна радња радника квалификовати као крајња непажња, зависи од сваког конкретног случаја. Ипак, могло би се рећи да ако је ОУР проузрокована штета због погрешног рада радника у оквиру послова његовог радног мјеста, а таква је радња могућа у редовном току посла, сматра се да радник није поступао са крајњом непажњом, те стога није од-

говоран за накнаду проузроковане штете (пресуда Окружног суда Загреб Гж. бр. 4366/71). Овакво становиште се показује као полазиште при утврђивању крајње непажње.

Чл. 171. регулисано је да се одредбе чл. 170. примјењују и на сва друга правна лица и лица која самостално обављају дјелатност личним радом, те лице које је оштећеном накнадило штету коју је радник проузроковао намјерно или крајњом непажњом, има право од тог радника захтијевати накнаду плаћеног износа. Рок застаре је исти и износи 6 мјесеци од дана исплаћеног износа. Оваква одредба произилази из уставних начела о једнаком положају свих радних људи, како оних у удруженом раду, тако и оних који самостално обављају дјелатност личним радом.

Чл. 172. регулише одговорност правног лица за штету коју проузрокује његов орган. У погледу права регреса, рјешења су иста као и у претходним члановима.

2) Снижење накнаде за проузроковану штету

Снижење накнаде одређено је чл. 191. 300, по коме суд може, водећи рачуна о материјалном стању оштећеника, осудити одговорно лице да исплати мању накнаду него што износи штета, ако она није проузрокована ни намјерно ни крајњом непажњом, а одговорно лице је слабог имовног стања те би га исплата потпуне накнаде довела у оскудицу.

Узимање у обзир материјалног стања оштећеног и штетника, као основа за снижење накнаде под одређеним условима није новијег датума у правној теорији и пракси, иако наша правна правила (СГЗ и ОИЗ) не узимају у обзир имовинско стање штетника и оштећеног приликом одмјеравања накнаде. Послијератна пракса наших судова је супротна што је видљиво из пресуде ВСЈ Рев. бр. 1675/64. по којој се материјално стање оштећеног и штетника треба узети у обзир приликом одмјеравања накнаде.

У упоредном праву је читав низ примјера у овом смислу (чл. 440. пољског ГЗ, чл. 44. ШОЗ-а и сл.).

Основни услов за примјену снижења накнаде јесте да је штета проузрокована обичном непажњом, одн. да није проузрокована намјером или крајњом непажњом. Други услов је да је одговорно лице слабог имовног стања те би га исплата потпуне накнаде довела у оскудицу. Значи да је 300 дао првенствени значај имовинском стању одговорног лица, што се само на први поглед чини оправданим, обзиром на основно начело одштетног права — потпуну накнаду штете. Било би, наиме, сасвим неоправдано бацити штетника у потпуну оскудицу, уколико је оштећени доброг материјалног стања, те му евентуално снижење накнаде не би значило ништа у односу шта то значи за штетника. Ово јасно под условом да штетник није поступао намјерно ни крајњом непажњом.

3) Ограничење и искључење одговорности дужника

Чл. 265. ст. 1. 300 предвиђено је да се одговорност дужника за намјеру или крајњу непажњу не може унапријед искључити уговором. Основни смисао ове законске одредбе је у спријечавању кориштења монополског положаја на тржишту. Када би се дозволило искључење одговорности за намјеру и крајњу непажњу, свакако би дошло до краха правног система, јер би се тиме практично оставило на вољу уговорној страни у чију корист је искључење одговорности уговорено да ли ће испунити своју уговорну обавезу или не, чиме би други саговорарач остао без правне заштите.

Овакво схватање, изражено у чл. 265. ст. 1. 300 се примењивало и раније и ту никада није било спора, што се не може рећи за искључење одговорности за штетно поступање из обичне непажње, гдје је међу правним теоретичарима до доношења 300 било веома опречних мишљења.

Интересантно је колико се далеко иде у ограничавању слободе уговарања за искључење одговорности за намјеру и крајњу непажњу. У пресуди Савезног суда Гжс. бр. 50/74 истиче се да би чак и код једнострано обвезних уговора оваква одредба била апсолутно ништава⁵.

Дакле, све одредбе које иду у овом правцу су апсолутно ништаве. Међутим, у пракси остаје отворено питање да ли ће нека дужникова радња представљати крајњу непажњу или не, ако је уговорено искључење одговорности за обичну непажњу. Остаје на судовима да, користећи богату судску праксу на овоме пољу, спречавају било какве радње које проистичу из неравноправних односа уговорних страна, одн. монополског положаја на тржишту.

4) Обим накнаде штете у случају повреде уговора

У чл. 266. ст. 2. регулисано је право повјериоца да у случају преваре или намјерног поступања као и неиспуњења уговора због крајње непажње, повјерилац има право захтијевати од дужника накнаду цјелокупне штете која је настала због повреде уговора, без обзира на то што дужник није знао за посебне околности због којих су оне настале.

Посебна занимљивост ове одредбе је у томе што се у њој спомиње термин „цјелокупна штета“, који не сусрећемо другдје у 300, већ су у употреби термини проста штета и изгубљена добит (обична штета и измакла корист). Због тога су и могућа различита тумачења појма „цјелокупна штета“. Неки сматрају да се под овим подразумијева проста штета и изгубљена добит, те на овај термин гледају као на грешку, коју би тре-

⁵ Коментар 300, редактори др Борислав Т. Благојевић и др Врлета Круљ, „Савремена администрација“, Београд, 1978, стр. 662.

бало отклонити пошто се могу појавити проблеми приликом примјене овога става.⁶

У сваком случају смисао одредбе из поменутог става је заштита повјерилаца од преварног, намјерног и крајње непажљивог поступања, па се стога не тражи да је дужник знао за посебне околности због којих је штета настала, за разлику од случаја из става 1. истог члана, по коме повјерилац има право на накнаду оне штете коју је дужник у вријеме закључења уговора морао предвидјети обзиром на чињенице које су му биле познате, одн. морале бити познате.

5) а) *Уговор о закупу — недостаци за које закуподавац не одговара*

Чл. 754. ст. 2: „Али, закуподавац одговара за недостатак закупљене ствари који је закупцу усљед крајње непажње остао непознат, ако је он знао за тај недостатак и намјерно пропустио да о њему обавијести закупца”.

Оваје се ради о веома интересантном случају крајње непажње зато што је то једини случај када је и поред пропуштања у облику крајње непажње од стране једног уговарача (закупца), други уговарач (закуподавац) ипак одговара. Наравно под условима да је знао за тај недостатак и намјерно пропустио да о њему обавијести закупца. Оваква одредба је предвиђена због специфичности уговора о закупу. Законодавац штити закупца од несавјесности закуподавца, пошто је он дужан упозорити закупца на недостатке на ствари, и од злонамјерног поступања, пошто се очигледно ради да се оваквим понашањем жели нанијети штета закупцу. Закупац у конкретном случају треба да докаже ову намјеру закуподавца, јер се у противном не може конституисати закуподавчева одговорност. На овоме примјеру се лијепо може видјети дистинкција у степенима кривице — иако су у свим случајевима намјера и крајња непажња изједначени у погледу одговорности, оваје нису, јер је намјерно поступање ипак „теже” од пропуштања пажње иоле пажљивог човјека.

б) *Крајња непажња код уговора о превозу, уговора о ускладиштењу и уговора о организовању путовања*

У погледу одговорности превозиоца за губитак или оштећење пошиљке чл. 671. прописује да превозилац одговара за исто, под условом да су се оштећење или губитак догодили од момента преузимања до момента предаје, изузев ако су проузроковани радњом овлашћеног лица, својствима пошиљке или вишом силом. Уговором се може предвидјети највиши износ на-

⁶ Др Д. Митровић: Коментар уз чл. 266. ЗОО, Коментар ЗОО, редактори др Борислав Т. Благојевић и др Врлета Круљ, „Савремена администрација”, Београд, 1978, стр. 668.

кнаде за оштећење, што не важи за проузроковање штете намјерно или крајњом непажњом, па уколико би уговорени износ накнаде био мањи од проузроковане штете, превозилац би био дужан накнадити пун износ штете.

У чл. 672. ст. 1. предвиђена је одговорност превозиоца за штету уколико дође до губитка пошиљке или њеног оштећења ако су се у истој налазиле драгоцености, хартије од вриједности или друге скупоцјене ствари. У том случају превозилац одговара само за намјерно или крајње непажљиво поступање, али не и за обичну непажњу. Дужност је даваоца пошиљке да обавијести превозиоца о садржају пошиљке, па уколико то није учинио, онда се претпоставља да је и сам преузео дио ризика за сигурну отпрему пошиљке. На овај начин се штите превозиоци, јер у случају уговореног превоза скупоцјених пошиљки они имају право на далеко већу превознину. Уколико су је наплаћивали, онда ће одговорати и за обичну непажњу.

Мимо ове одредбе, у случају проузроковања штете од стране превозиоца намјером или крајњом непажњом, чак и када се не ради о превозу скупоцјених пошиљки, одговараће превозилац. „У овим случајевима није у питању посебан споразум између превозиоца и пошиљаоца у погледу поопштрене одговорности превозиоца, него се ради о заштити јавног поретка и моралних схватања нашег друштва”⁷.

Чл. 674. одређује да у случају преузимања пошиљке од стране примаоца без приговора и плаћања потраживања, престаје одговорност превозиоца, изузев у случају проузроковања штете намјерно или крајњом непажњом.

Чл. 733. предвиђа да накнада штете коју је складиштар дужан платити у случају пропасти, умањења или оштећења робе, осим ако је штету проузроковао намјерно или крајњом непажњом.

Чл. 870. ст. 3. регулише случај одговорности организатора путовања у случају када је унапријед одређен највиши износ накнаде, а до проузроковања штете дође намјером или крајњом непажњом. У том случају ситуација је иста као и код одговорности превозиоца у чл. 671 — ограничење износа не важи.

ЗАКЉУЧАК

— Институт крајње непажње, иако нема широк домен примјене по 300, је ипак од изузетне важности, јер се понашање супротно понашању иоле пажљивог човјека не може толерисати — у циљу заштите правног промета, јавног поретка и моралних норми социјалистичког самоуправног друштва.

⁷ Коментар 300, књига 2, редакција др С. Перовић и др Д. Стојановић, „Културни центар Горњи Милановац” и Правни факултет Крагујевац, 1981, стр. 437.

— За крајњу непажњу се по правилу одговара као и за намјеру, иако су ова два института појмовно различита.

— За разлику од обичне непажње, чије се постојање презумира, крајња се непажња презумира само ако је таква презумпција законом изричито утврђена, или ако из смисла законског правила то произилази.

— Добро теоријско познавање овога института, иако неопходно, ипак значи мало без непрекидног праћења богате судске праксе у овој области, те свака конкретна ситуација тражи пуно ангажовање приликом дистинговирања случајева крајње од обичне непажње.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ У ВЕЗИ РАДА ГРУНТОВНИЦЕ И ЗЕМЉИШНО-КЊИЖНОГ ПОСТУПКА ПОСТАВЉЕНА НА САВЕТОВАЊИМА ОДРЖАНИМ У ВИШИМ СУДОВИМА ТОКОМ ЈЕСЕНИ 1982. ГОДИНЕ

Примена члана 5. и 6. Закона о грађевинском земљишту

Како поступити са оним земљишно-књижним уписима који се врше након што се од стране Скупштине општине донесе одлука да земљиште проглашава грађевинским и на тај начин се урбанизује пошто је на њему претходно извршена „дивља градња“?

Питање се своди на то шта треба да се обезбеди уз молбу за земљишно-књижни пренос накнадно урбанизоване парцелације на она лица која су то земљиште дивље изградила (одобрење за локацију, одобрење остале грађевинске документације, накнадни технички пријем и др.)

О д г в о р :

Ово питање има два аспекта. Једно је питање дивље градње и легализације дивље градње (грађење без грађевинске дозволе), а друго је питање признања права коришћења грађевинског земљишта на коме је без грађевинске дозволе као и без одлуке надлежног органа општине о признању права коришћења у смислу чл. 32—36 Закона о грађевинском земљишту. Наиме, у оваквом случају најпре се има по грађевинским прописима решити питање дивље градње тј. да ли ће подигнути објекат као такав остати или ће бити порушен. Након тога одлучно је питање да ли је бесправни градилац градио на свом земљишту које је постало друштвеноправног права. Према томе „изгра-

или је узурпатор земљишта који је градио на друштвеном земљишту. Уколико се ради о првом случају градилац мора исходовати накнадно признање прече градње по чл. 18. Закона о грађевинском земљишту односно у другом случају признање права грађења по чл. 32—36. Закона о грађевинском земљишту. Тек на основу ових докумената градилац дивље градње као и на основу копије плана и пријавног листа издатог од стране општинског органа за геодетске послове као доказа да је објекат и парцелација земљишта снимљена према фактичком стању на терену, градилац дивље градње може тражити укњижбу права својине на изграђеном објекту и право коришћења на грађевинском земљишту у друштвеној својини која служи за редовну употребу зграде.

Шта се у смислу члана 7. став 1. Закона сматра „изграђеним објектом намењеним за трајну употребу“ и који субјекат то утврђује у земљишно-књижном поступку земљишно-књижног преноса?

О д г в о р :

Позитивни пропис о томе шта се сматра „изграђеним објектом намењеним за трајну употребу“ за сада не постоји.

При одређивању овога појма треба поћи од општих начела имо-

Беним објектом намењеним за трајну употребу" могу се сматрати они грађевински објекти који се у смислу општих правила имовинског права могу сматрати као самосталне, односно главне ствари. То су у првом реду стамбене зграде, пословне зграде и пословни објекти који имају самосталну правну судбину и гараже под условом да су грађене као самостални објекти.

Као привредни објекти у смислу предњег става могу се сматрати и веће шупе од чврстог материјала које се могу користити као магацински простор и као такви су средства привредне активности, већи свињци грађени од тврдог материјала, који такође служе као материјална основа за привредну активност и слично. Гараже могу бити самостални објекти у смислу чл. 7 став 1. Закона о грађевинском земљишту уколико служе за издавање и привредну делатност. У том случају ће земљиште под гаражом имати карактер изграђеног грађевинског земљишта.

Помоћни објекти су они објекти који немају самосталну посебну намену па према томе нису ни самосталне ствари у правном промету као што су шупе, породичне гараже, летње кухиње, клозети у дворишту, зидани бунари и сл. До измене постојећих прописа, о овим објектима водиће рачуна земљишно-књижни суд приликом уписа. Обавеза је странке која тражи упис да приложи приликом уписа уверење о томе о каквом се објекту ради да би суд на основу података из уверења могао да цени да ли је у питању „изграђен објекат намењен за трајну употребу“ или привремени и помоћни објекат (чл. 37. Закона о промету непокретности САП Војводине). Ово уверење издаје по правилу надлежни орган општине за имовинско правне послове уколико општинском одлуком није одређено да је за то надлежан други орган.

Да ли дословно примењивати одредбу чл. 7. став 5. Закона о грађевинском земљишту без обзира на величину „затечене површине на којој је зграда подигнута“?

О д г о в о р :

Пракса у примени члана 8. став 5. Закона о грађевинском земљишту је разнолика:

а) неки судови укњижују право коришћења на све парцеле без обзира на њихову величину;

б) неки судови укњижују право коришћења само на оној парцели на којој је зграда, док на другој парцели право коришћења не признају и третирају те парцеле као неизграђено грађевинско земљиште које остаје у поседу ранијег власника;

в) неки воде рачуна и о величини парцеле и уколико је површина парцеле велика траже њено цепање.

У вези са овим је и проблем шта се сматра изграђеним грађевинским земљиштем, тако да неки судови као изграђено грађевинско земљиште прихватају и она земљишта на којима се налази шупа, летња кухиња или слични споредни објекти. У вези са овим указујемо да Правилник о катастарским уписима не даје дефиницију о објектима.

Цела ова ситуација око укњижења права коришћења на друштвено земљиште и промета непокретности довела је грунтовницу у ситуацију да мериторно одлучује о својинским правима што по природи ствари није њен задатак.

Овај Врховни суд ће покренути иницијативу да се овај члан измени и допуни.

Није противно члану 8. став 5. Закона о грађевинском земљишту ако надлежни орган општине одреди парцелацију грађевинског земљишта које служи згради и на тај начин вишак грађевинског земљишта издвоји као неизграђено грађевинско земљиште. У том случају, потребно је решити и судбину тог преосталог земљишта да ли ће се оно изузети из посуда ранијег сопственика односно његовог правног сукцесора или ће му се оставити посед и под којим условима.

Да ли сукцесор као потоњи стипендар права својине зграде односно коришћења земљишта које на њега прелази правним послом у смислу члана 12. Закона о грађевинском

земљишту има право из члана 21. и 24. истог Закона. Наиме, које су права тог сукцесора ако се по члану 8. став 5. Закона о грађевинском земљишту изврши деоба „затечене површине“ детаљним урбанистичким планом тј. да ли му припадају права из члана 25. Закона о грађевинском земљишту?

О д о в о р:

Правни сукцесор нема право из члана 21. Закона о грађевинском земљишту, али има право из члана 24. став 3. Закона.

Правном сукцесору припадају само права као сукцесору на згради и права на земљишту које служи за редовну употребу зграде. Ако је пак извршена деоба затечене површине „вишак земљишта“ се сматра неизграђеним грађевинским земљиштем. Право на том земљишту има само ранији власник укључиво и право из члана 21. и 25. Закона (право на накнаду).

Правни сукцесор на згради и земљишту које служи згради у односу на вишак земљишта може бити само обичан детентор.

Ако се пак по члану 25. Закона одузима део парцеле од земљишта које се сматра изграђеним грађевинским земљиштем у том случају и сукцесор има право на накнаду.

Да ли је дозвољен пренос права својине на згради која није завршена у смислу члана 23. истог Закона на лице из члана 19. Закона и у таквом случају на чије име ће се уписати право својине на згради након завршене изградње?

О д о в о р:

Пренос права је дозвољен. Међутим, укњижба тог преноса могућа је тек кад зграда буде довршена. Током изградње могућа је само предбележба.

Да ли је уопште дозвољен и ако јесте на који начин упис права својине на стамбеним зградама саграђеним на земљишту у приватној својини (дакле ван градског подручја) у корист појединих субјеката као власника зграде-инвеститора,

који су сувласници земљишта у приватној својини или нису сувласници, али су савесни градитељи на таквом земљишту. Нпр. више сувласника земљишта гради сваки за себе посебну стамбену зграду. Да ли је дозвољен упис права власништва на појединим стамбеним зградама у корист само појединих сувласника градитеља на земљишту које су остале у сувласништву ранијих сувласника (као посебно земљишно-књижно тело) или пак целањем парцеле за поједине стамбене зграде. Овај проблем је делимично повезан са питањем које је разматрано и о којем је заузет став на седници Парничног одељења ВСВ од 2. IV 1982. године. Билтен ВСВ бр. 3/83 страна 43.

О д о в о р:

По класичним правилима овакви уписи се не би могли спроводити јер је важило начело superficies solo cedit (надградња дели правну судбину земљишта). Према томе и зграда би се могла укњижити према сувласничким деловима сувласника у идеалним деловима. У тој ситуацији би се претходно морало у парници (или споразумом странака ван парнице) по правилима о грађењу на туђем земљишту решити јединствено питање власништва и на земљишту и на згради.

Новији развитак, међутим, дозвољава у изузетним случајевима самосталну правну судбину грађевине што значи да власник зграде не мора бити истовремено и власник земљишта.

Посебно је, међутим, питање односа власника земљишта и власника зграде. У сваком случају власник зграде не може тражити укњижбу права својине ни на згради нити икаквих права на земљишту без одговарајућих исправа о клаузули интабулације од стране власника земљишта. Према томе, уколико власник земљишта у одговарајућој формално-правној исправи дозволи да се на њиховом земљишту укњижи право власништва на зграду у корист трећег лица нема сметње да се таква укњижба дозволи. Без дозволе власника земљишта укњижба права својине на згради саграђеној на туђем земљишту могућа је само на основу правноснажне судске одлуке.

ИЗ СУДСТВА

За утврђивање реда првенства у поступку расподеле станова, односно кредита и околности које постоје оног дана који је у огласу о покретању поступка одређен узео се последњи дан за подношење захтјева.

Ако самоуправним општим актом о рјешавању стамбених потреба радника није утврђен рок који се, у поступку одлучивања, по расписаном огласу — конкурс, за расподелу станова, односно кредита имају узети у обзир промијењене чињенице и околности, важне за одлучивање о реду првенства, радник може те чињенице и околности допунити најкасније до рока утврђеног у претходном ставу.

Из образложења:

Првостепеном одлуком утврђено је да је одлука Радничког савјета противника предлагача од 20. септембра 1981. године, о додјели станова радницима М. К. и М. Б. постала коначна и правоснажна.

Захтјеве предлагача да се противник предлагача обавезе да му омогући учешће у расподјели станова изграђених из средстава заједничке потрошње у 1980. г. и ранијих година у складу са мјерилима и критеријумима Правилника о формирању и трошењу средстава заједничке потрошње одбијен је као неоснован.

По жалби предлагача овај Суд је првостепену одлуку потврдио као правилну и закониту са разлога:

Из предметних списка утврђено је да је противник предлагача током 1981. године у два наврата расписао конкурс за расподелу станова, да предлагач на први конкурс није пријавио своје учешће, да се јавио на други конкурс, али са закашњењем од једног дана након истека рока за подношење захтјева, односно непуну годину дана рачунајући од дана расписивања првог конкурса.

Према томе, одлука Радничког савјета противника предлагача о додјели станова постала је правоснажна и коначна. За утврђивање реда првенства у поступку расподеле станова, односно кредита и околности које постоје оног дана који

је у огласу о покретању поступка одређен узима се последњи дан за подношење захтјева.

Ако самоуправним општим актом о рјешавању стамбених потреба радника није утврђен рок којим се, у поступку одлучивања по расписаном огласу односно конкурс за расподелу станова, односно кредита, имају се узети у обзир промијењене чињенице и околности, важне за одлучивање о реду првенства, радник може те чињенице и околности допунити најкасније до рока утврђеног законом.

С тим у вези правилно је правно становиште првостепеног суда да законски рокови имају преклузивни карактер што значи да се не могу продужавати, док се рокови које одређује организација удруженог рада ван утврђених рокова самоуправним општим актом могу одређивати према одређењу дотичног самоуправног органа, али само у оквиру законских рокова.

Из свега произилази да је предлагач пропустио све рокове за иницијалу промијењених чињеница и околности важних за одлучивање о реду првенства.

(Из одлуке Суда удруженог рада СР Црне Горе, Ж. бр. 679/82. од 10. новембра 1982)

Приликом одређивања накнаде неимовинске и имовинске штете коју је радник претрпио на раду или у вези са радом, суд ће имати у виду значај повријеђених добара, као и циљ коме служи та надокнада, водећи при том рачуна да та надокнада буде адекватна насталој неимовинској и имовинској штети имајући у виду да се њоме не погудује тежњама које нијесу спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Укупно утврђен износ новчане накнаде за неимовинску штету коју је радник претрпио на раду или у вези са радом, суд ће умањити за износ осигурање своте коју је радник примио по основу колективног осигурања радника, ако се премија плаћа из средстава основне организације удруженог рада.

Обавеза накнаде штете сматра се доспјелом од тренутка настанка штете сходно члану 186. Закона о облигационим односима.

Из образложења:

Рјешавајући по жалби предлагача, овај Суд је дјелимично уважио жалбу, па је оспорену одлуку преиначио са разлога:

Према одредбама чл. 208. Закона о удруженом раду, радник који трпи штету на раду или у вези са радом, има право да од основне организације захтијева надокнаду штете, по општим начелима одговорности за штету. Основна организација удруженог рада одговара раднику за штету која произилази од повреде на раду, ако је повреда проузрокована кривицом основне организације или кривицом лица за које она одговара.

Накнада за неимовинску штету (претрпљени бол, страх, физичку унакаженост и умањену животну активност) признаје се раднику сходно одредбама из чл. 200. Закона о облигационим односима.

Приликом одређивања надокнаде неимовинске штете предлагачу овај Суд је имао у виду значај повријеђених добара, као и циљ коме служи та надокнада водећи при том рачуна да та надокнада буде адекватна насталој неимовинској штети истовремено имајући у виду да се њоме не погодује тежњама које нијесу спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Другим ријечима, овај Суд је приликом коначног одређивања новчане надокнаде строго водио рачуна да се радник и његово добро не оштети, али и да се на рачун тога неосновано не обогати, што значи да висина новчаног износа на име накнаде штете буде адекватна обиму штете коју је предлагач претрпио повредом на раду њего-

вог имовинског добра и да му омогући оно задовољење које ће бити довољно да му компензира неимовинско добро кога је лишен, односно онај степен задовољства и уживања које би имао да односна добра није дјелимично изгубио.

Правилно је правно становиште првостепеног суда када је од укупно утврђеног износа новчане надокнаде за неимовинску штету коју је предлагач претрпио на раду умањено за износ осигуране своте коју је предлагач примио по основу колективног осигурања, јер је током поступка утврђено да такав уговор о колективном осигурању постоји. Ово утолико прије када се премија плаћа из средстава противника предлагача.

Колективно осигурање радника од последица несрећног случаја за које премију плаћа противник предлагача у основи представља осигурање од одговорности те организације за штете које радници могу претрпјети у одвијању технолошког процеса на раду или у вези са радом.

Кумулирање новчаних износа по оба основа (осигурања и накнаде неимовинске штете) довело би до нарушавања сврхе (циља), којој надокнади служи и погодовања лукротивним мотивима који су неспојиви са карактером повријеђеног добра, односно надокнаде за неимовинску штету и било би у супротности са чл. 200. став 2. Закона о облигационим односима.

Обавеза накнаде штете сматра се доспјелом од тренутка настале штете, а не од дана подношења предлога, како то првостепени суд налази, па је и у овом дијелу првостепену одлуку требало преиначити.

(Из одлуке Суда удруженог рада СР Црне Горе, Ж. бр. 165/83 г. од 3. марта 1983)

(Приредио:
Спасоје Мићуновић
судија Суда удруженог рада
СР ЦГ, Титоград)

САОПШТЕЊА

СА VI СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ одржане 23. јуна 1983. године

1) Узет је на знање извештај председника и секретара Управног одбора о раду органа Адвокатске коморе између две седнице.

2) Узет је на знање извештај благајника Управног одбора којим извештава да је Дисциплинском тужиоцу достављен списак адвоката и то са 31. XII 1982. године, који дугују преко 10.000,00 дин. ради покретања поступка. Овај списак достављен је и председницима Општинских организација адвоката.

3) Решењем бр. 239/83 уписује се у Именик адвоката Попи Мирће, са седиштем адвокатске канцеларије у Вршцу, са даном 1. јули 1983. године.

4) Решењем број 271/82-2 Пућа Нинко се уписује у Именик адвоката са седиштем адвокатске канцеларије у Кули, са даном 23. јуни 1983. године.

5) Решењем бр. 245/83 уписује се у Именик адвоката АКВ Јанчић Радован, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, са даном 1. VIII 1983. године.

6) Решењем бр. 248/83 уписује се у Именик адвоката Драган Донић, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, са даном 1. VIII 1983. године.

7) Решењем бр. 250/83 уписује се у Именик адвокатских приправника Невена Богуновић, са адвокатско-приправничком вежбом код Хоровиц Владимира, адвоката у Новом Саду. Адвокатско-приправничка вежба тече од 23. јуна 1983. године.

8) Решењем бр. 252/83 уписује се у Именик адвокатских приправника Јањић Витка, са адвокатско-приправничком вежбом код Царић Бранка, адвоката у Новом Саду, од 23. јуна 1983. године.

9) Решењем број 261/83 уписује се у Именик адвокатских приправника Тодорић Глигорије, код Радојчић Лазара, адвоката у Новом Саду од 23. јуна 1983. године.

10) Решењем бр. 262/83 уписује се у Именик адвокатских приправника Шүтовић Јован, код Шүтовић Радоње, адвоката у Зрењанину, од 23. јуна 1983. године.

11) Решењем бр. 241/83 узима се на знање да је Гутеша Лазар са даном 4. јуни 1983. године наставио адвокатско-приправничку вежбу код адвоката Гутеша Илије у Пландишту, након одслужења редовног војног рока у ЈНА.

12) Решењем бр. 264/83 брише се из Именика адвокатских приправника Стојанов Мирјана, адвокатски приправник из Новог Сада, са адвокатско-приправничком вежбом код Царић Бранка, адвоката у Новом Саду, са даном 11. јуни 1983. године, због заснивања радног односа.

13) Решењем бр. 274/83 брише се из Именика адвоката АКВ у Новом Саду Шиплика Јанош, адвокат из Бездана, Маршала Тита 34, са даном 30. јуни 1983. године, због пензионисања. Мимоилази се одређивање преузимаатеља, јер нема недовршених предмета.

14) Решењем бр. 269/83 брише се из Именика адвоката Милић Бумир, адвокат из Жабља, са даном 1. јули 1983. године, због пензионисања. За преузимаатеља одређује се Хархаи Жељко, адвокат из Жабља.

Управни одбор

СА VII СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
одржане 14. јула 1983. године

1) Узима се на знање извештај председника и секретара Управног одбора о раду органа Адвокатске коморе Војводине између две седнице.

2) Узима се на знање извештај благајника о стању жиро-рачуна и благајне Адвокатске коморе, обавештење да је за финансирање „Гласника“ прекорачен план за првих шест месеци 1983. године.

3) Решењем бр. 290/83 уписује се у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине Јањевић Зоран, са седиштем адвокатске канцеларије у Тителу, са даном 1. IX 1983. године.

4) Решењем бр. 313/83 уписује се у Именик адвоката Брундза Ирина, са седиштем адвокатске канцеларије у Руском Крстурџу, са даном 14. VII 1983. године.

5) Решењем бр. 318/83 Лирић Невенка, адвокат из Сремских Карловаца, разрешава се дужности преузимаатеља адвокатске канцеларије Булум Владимира, а за преузимаатеља адвокатске канцеларије Булум Владимира одређује се Пашћановић Родољуб, адвокат из Каћа.

6) Решењем бр. 320/83 Кристијану Јожефу, адвокату из Темерина, због одслужења војног рока наступило је мировање права и дужности од 7. VII 1983. године, до повратка из ЈНА.

7) Решењем бр. 316/83. брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Сперњак Војислав, адвокат из Новог Сада, због пресељења канцеларије на територију Одвјетничке коморе Хрватске. За преузимаатеља одређена је Хелена Узелац, адвокат из Новог Сада.

Управни одбор

**СА VIII СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ**

одржане 2. септембра 1983. године

1) Узима се на знање извештај председника и секретара Управног одбора о раду органа Адвокатске коморе Војводине између две седнице.

2) Узима се на знање извештај потпредседника Зорана Вучевића, са састанка одржаног у Покрајинском секретаријату за правосудје и општу управу 25. VIII 1983. године. На састанку је заузет став да се прихвати захтев адвоката за увећање адвокатске тарифе за 50%.

Секретаријат за правосудје и општу управу израдиће материјал сагласно овом ставу и доставити Извршном већу ради реализације. Тај материјал ће бити достављен Управном одбору на разматрање.

Питање овако измењене Тарифе сагласно Статуту биће изнето на Конференцији адвоката Војводине као и на Скупштини са тим што ће се пре ових састанака Управни одбор изјаснити о материјалу.

3) Управни одбор доноси одлуку да се Конференција адвоката Адвокатске коморе Војводине сазове 30. IX 1983. године са почетком у 19 часова.

4) Управни одбор налаже Комисији за нормативна акта да изврши упит код Општинских организација адвоката ради добијања сугестија и предлога за израду нове Тарифе.

5) Решењем бр. 345/83. уписује се у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине Милорад Кркљуш, са седиштем канцеларије у Новом Саду, са даном 2. IX 1983. године.

6) Решењем бр. 346/83 уписује се у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине Ивачковић Драган, са седиштем канцеларије у Новом Саду, а са даном 2. IX 1983. године.

7) Решењем бр. 311/83 уписује се у Именик адвоката Милан Војводић, са седиштем канцеларије у Шиду, а са даном 16. IX 1983. године.

8) Решењем бр. 317/83 уписује се у Именик адвоката Владимир Сакач, са седиштем адвокатске канцеларије у Жабљу, са даном 16. IX 1983. године

9) Решењем бр. 350/83 уписује се у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Арпад Бучу, са седиштем канцеларије у Бачком Петровом Селу, са даном 3. октобар 1983. године.

10) Решењем бр. 351/82 уписује се у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине Радивој Давидовац, са седиштем адвокатске канцеларије у Каћу, а са даном 16. IX 1983. године.

11) Решењем бр. 352/83 уписује се у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Зоран Топлак, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, са даном 3. октобар 1983. године.

12) Решењем бр. 353/83 уписује се у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Зденко Цафута, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, са даном 3. октобар 1983. године.

13) Решењем бр. 359/83 уписује се у Именик адвоката Мирјана Остојин, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, а са даном 3. октобар 1983. године.

14) Решењем бр. 361/83 уписује се у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Живојин Поплигорин, са седиштем адвокатске канцеларије у Србобрану, а са даном 3. октобар 1983. године.

15) Решењем бр. 349/83 уписује се у Именик адвокатских приправника Слободан Алексић, са адвокатско-приправничком вежбом код Бранка Стојкова, адвоката у Ковачици, а са даном 2. IX 1983. године.

16) Решењем бр. 354/83 уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Лазар Срданов, са адвокатско-приправничком вежбом код Бркић Ивана, адвоката у Новом Саду, а са даном 2. IX 1983. године.

17) Решењем бр. 366/83 уписује се у Именик адвокатских приправника Марина Цвркушић, са адвокатско-приправничком вежбом код Едит Славковић, адвоката из Сомбора, са даном 2. IX 1983. године.

18) Решењем бр. 382/83 брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Скендеровић Марко, адвокат из Суботице, са даном 2. јули 1983. године, због пензионисања. За преузимаатеља адвокатске канцеларије одређује се Ивковић Бела, адвокат из Суботице.

Управни одбор

Уређивачки савет:

Председник:

Никола Вујашковић

судија Врховног суда Војводине

Светозар Дракулић, заменик јавног правобраниоца Војводине, *Антоније Борић*, саветник покрајинског секретара за правосуђе и општу управу, *Никола Јеловац*, адвокат у Сомбору, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Жива Коњевић*, шеф Службе за скупштинске послове Привредне коморе Војводине, *Војислав Маринков*, адвокат у Вршцу, *др Љубиша Милошевић*, редовни професор Правног факултета у Н. Саду, *Душан Мићић*, секретар Покрајинског друштвеног правобраниоца самоуправљања, *Светозар Николић*, судија Врховног суда Војводине, *Милан Рапајић*, адвокат у Новом Саду, *Војислав Рашовић*, адвокат у Сремској Митровици, *Ласло Цабафи*, адвокат у Зрењанину, *др Петар Шарчевић*, доцент Правног факултета на Ријеци, *Душан Шипка*, стручно-политички сарадник у Покрајинској конференцији ССРН Војводине

Уређивачки одбор:

Главни и одговорни уредник

Сава Савић

адвокат у Новом Саду

Борђе Вебер, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављевић*, судија Општинског суда у Новом Саду, *Мирослав Здјелар*, адвокат у Новом Саду, *Живко Киселички*, судија Вишег суда у Новом Саду

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/І. — Телефон: 29-459. Годишња претплата 600.— дин. Претплата за иностранство 48 долара. Цена једног броја 60.— дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

У издавању часописа учествује и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 418—18 од 23. маја 1973. године. *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и посебног пореза на промет.

РО Штампарија „Будућност“, Шумадијска 12, Нови Сад

